

Ematen duen pauso bakoitza neur-tzea gustatzen zaio, kantatzen duen bertso bakoitzari autore sinadura zigilatzea. Dagoeneko arrasto propioa utzi du txapelketan, baina goitik beherako saioa egiteko gogoia dauka.

Bazirudien bestela izango zela, baina, azkenean, emakume bakar finalean.

Gaur egungo plazetan oso errealitate presentea da bai emakumeena, baita belaunaldi berriarena ere. Berezik emakume gazteek ekarpen oso propioa eta berria dakarte, plazan oso nabaria dena. Gainera, denak elkarren nahiko desberdinak dira eta hori oso aberatsa da. Normala den bezala, errealitate horrek espektatiba bat sortu du txapelketan, emakume desberdin horiek finalean ere leku bat izango zutela espero zen. Baina, ikusi denez, plaza gauza bat da, eta, txapelketa, beste bat. Oso aparte ez dauden bi genero desberdin dira. Aurten go finalak bi ezaugarri nagusi izango ditu; batetik, emakumeen presentzia lehengokoan geratuko da, eta, bestetik, belaunaldi gaztearen presentziarik ez da egongo.

Ez dut ondo bizi, ez zait gustatzen, emakumeei buruz kopurutan hitz egitea. Kopurutan hitz egiteak ez dio justiziarik egiten ez lehendik dagoenari, ez datorrenari, ezta jardunari berari ere. Badakit, era berean, esanguratsua litzatekeela emakume bat baino gehiago egotea, eta, gainera, plazaren isla izango litzateke. Baina zenbakitan hitz egitea ez zait ikuspegi egokia iruditzen, eta, mesede baino, kalte egiten du. Emakumeak multzo

Juan Carlos RUIZ | ARGAZKI PRESS

«Gustatuko litzaidake orain arte baino argiago, zorrotzago, alaiago egotea eta ni sentitzea bertsotan»

MAIALEN LUJANBIO ZUGASTI

Hernani, 1976. Arte Ederretan lizentziatua. Bertsolaria afizioz eta ofizioz. 2003an Gipuzkoako txapelduna. Seigarren final nagusia du; 2001ean eta 2013an bigarrena izan zen, eta, 2009an, txapelduna.

amagoia.mujika@gaur8.info

bezala tratatze hori ez dut ondo bizi, nahiz eta jakitun naitzen horren esangura garrantzitsua dela.

Historian Euskal Herriko txapela jantzi duen lehen emakumea zara. Ez zaizu gehiegi gustatzen hori nabarmentzea...

Aho biko labana da. Azkenean, emakumea zarela nabarmentzen bada, badirudi zure alderdi artistikoa gutxietsi egiten dela. Badirudi munduko ia gizon guztiek irabazi dutela txapela eta zu zarela, haien denen ondoren, txapela jantzi duen lehenengo emakumea. Eta ez da egia. Artistikoki oso gizon gutxi irabazi dute txapela eta ni naiz, oraingoz, txapela irabazi duen emakume bakarra, niretzat oso esanguratsua ez den titulua. Badakit, hala ere, bere garaian sekulako esangura sinbolikoa izan zuela eta garrantzitsua dela belaunaldi gazteentzako erreferentzia hori sortu eta normaldu egiten

den neurrian. Baina, tira, due-
la zortzi urte izan zen hori eta
oraindik horrekin segitzea,
pertsonek eta artistek, ez
zait gustatzen. Ni harro nago
eta bere garaian sekulako ga-
rantzia izan zuen. Geroztik
gauzak izugarri aldatu dira
onera, eta, kopuruek esan-
gura bat dutela jabetuta, nor-
banakoez eta bakoitzaren
ekarpen artistikoaz hitz egiten
hasi behar dugu.

**Oholtzara emakumeak igotze-
ak beren gaitegi eta mundu
ikuskera, oholtza eta oholtza-
pea mugiarazi ditu.**

Plazatik datorren zerba it da
hori. Ideologikoki pil-pilean
dagoen belaunaldi bat da, bere
gorputza eta bere burua jen-
daurrean oso pentsatuta due-
na, bertsogintzan gaur arte zer
kantatu izan den eta zer ez oso
presente daukana, aktiboki eta
ideologikoki horri kontra egi-
ten ari dena... Oso interesga-
rria da, gure oinen azpiko lu-
rra zartatzen eta dardarka
jartzen ari direlako. Belaunaldi
berri horri zor diogu gure oin
azpia, gure ingurua, gure habi-
tata astindu izana eta horrek
eragina du –edo izan beharko
luke– mundu guztiarengan;
emakumeengan, gizonezkoen-
gan, entzuleengan, gai-jartzai-
leengan, epaileengan...

Antza denez, txapelketa ho-
netan ez da aski izan temati-
koki edo ideologikoki eginda-
ko ekarpena. Txapelketak
eskaera batzuk ditu, denetari-
ko dohainen osotasun bat izan
behar duzula dirudi. Niretzat
oso-oso garrantzitsua da eka-
rpen ideologikoa eta tematika
berriak azaltzea. Orain helbu-
rua da hori gero eta finago eta
gero eta hobeto egitea artisti-
koki. Ez dut esan nahi gaizki
egin denik, baina plazaratu di-
ren gaien eta sortu den haus-

turaren interesgarritasuna eta
puntutan izan duen emaitza
ez dira parekoak izan.

**Zure txapelketako ibilbidea: bi
saio, Irun eta Donibane Lohizu-
ne, bi salto eta BEC.**

Oso desberdinak izan dira. Le-
hen egunean estu samar nen-
goen, ez nuen nik nahi nuen
saioa egin. Baina gauza onak
ere egin nituen eta orotara
gustura samar geratu nintzen.
Asko famatu da bakarkakoa,
baina bitartean ez nintzen
hain gustura geratu. Doniba-
nen, berriz, ustez lasai nengo-
en, baina ez nengoen oso argi
eta zorrotz. Eustea lortu nuen,
baina saioan zehar ez nintzen
erabat gustura sentitu.

**Irungo zure bakarkako lana
historiako onena izan dela esa-
tera iritsi dira.**

Historiako kartzela onena?
Oso sentsazionalista da hori,
eta, gainera, ezin da neurtu.
Zeinek esan behar du historia-
ko onena dela garaian garaian
gizarteak eta bertsolaritzak
ezaugarri batzuk baldin badi-
tuzte? Ez zait inporta historia-
ko onena den edo ez. Ez zait
interesatzen eztabaida hori.
Balio izan bazuen, nahikoa.

**Eta Donibane Lohizuneko saio-
an, potoa.**

Ez nintzen konturatu. Baina
poto bat egitea ez da hain dra-
matikoa. Gertatzen dena da
txapelketa batean dagoen hel-
duleku objektibo bakarra dela.
Subjektibotasun horretan guz-
tian, kasik eztabaidarik gabe
aipatu daitekeen zerba it da.
Ez, aldiz, euskarari egindako
bihurrikeria bat, zentzurik ga-
beko esaldi bat... horiek beti
anbiguoagoak dira, ez dira
hain heldu errazak.

Normala da jendeak pota
bat horrelako izuarekin bizi-

*«Emakume
gazteena pil-pilean
dagoen belaunaldi
bat da. Oso
interesgarria da,
gure oinen azpiko
lurra zartatzen eta
dardarka jartzen ari
direlako, eta horrek
eragina dauka
mundu
guztiarengan»*

*«Gaia oso
transzendental
denean,
saiatzen naiz
transzendentalismo
doakorik ez
eranstean, bihotza
ukitu nahi hori
ekiditen. Nire
erronka bada
neurritsua izatea
eta pretentziosoa
ez izatea»*

tzea, eta txapelketan puntu as-
ko kentzen ditu. Baina ni Do-
nibaneko kartzelarekin gustu-
ra geratu nintzen, nahiz eta,
noski, nahiago nukeen potarik
ez egin. Baina niretzako ez da
horrelako drama. Jakina pota-
ak egiten ditudala!

**Zure bertsokerak errealitate
birtualeko betaurrekoen antza
dauka. Kontatzen duzun isto-
rioan sartzen da publikoa, per-
sonaiaren azalean sentitu.**

Ez dakit, pentsatzen dut ideo-
logiatik ailegatzen zarela ho-
rra. Esan nahi dudana eta esa-
teko modua ideologikoak dira.
Eta estetikoki eta sinesgarritasunari begira, sai-
atzen naiz sermoitik aldentzen. Gaia oso
transzendental denean, saia-
tzen naiz transzendentalismo
doakorik ez eranstean, bihotza
ukitu nahi hori ekiditen. Gero,
bat-batekoan, gerta daiteke
irrist egitea eta potolokeriatan
erortzea. Baina nire erronka
bada neurritsua izatea eta pre-
tentziosoa ez izatea.

Gero, oholtzan gertatzen de-
na zoria da. Batzuetan errimak
ematen dizu ideia, besteetan
kasualitate batek... baina zuk
buruari eman diozun molde
baten barruan gertatzen da.
Molde hori aurretik landu de-
zakezu, begirada landu deza-
kezu, zori horren barruan, esa-
ten duzuna neurrikoa izan
dadin eta egin nahi duzun ho-
rretatik gertu samar ibiltzeko
aukerak izan ditzazun.

**Ahazkotasunetik gertu suma-
tzen zaitugu beti.**

Pozten naiz, nire azken bola-
dako kezka baita. Nik uste dut
bertsolaritzak ahazkotasunera
etorri behar duela berriz,
nahiz eta pentsatu egin behar-
ko litzatekeen gaur egun zer
den ahazkotasuna. Ahazkotasun
purua ez da existitzen, de-

nok bertsotan idatziz ikasten
dugu, mundu bisualaren pre-
sentsia erabatekoa da... Ez da-
go ahazkotasun bat bere ho-
rretan, lehen ulertzen zen
bezala. Baina uste dut bertso-
gintzari badagokiola ahazko-
tasun bat berrasmatzea eta
proposatzea, eta egiteko eta
ikasteko moduetan oinarri ho-
rretara etortzea, ahazko jardun-
a den neurrian. Nire norabi-
dean inporta zaidan zerba it da.

**Unai Agirre, finalista berria.
Oso gertukoa duzu.**

Sekulako poza hartu dut. Unai
bertsokidea eta lagun mina
dut. Aitor [Mendiluze], Unai
eta ni elkarrekin gabiltza 10
urte genituenetik. Nire bertso
ibilbidean, baita bizitzan ere,
beti gertu egon den pertsona
da eta asko miretsi izan du-
dan bertsolaria. Unai bertso-
kera berezia dauka; azken ur-
teetan ez da asko ibili Euskal
Herriko plazetan eta kanpoak
gehiegi moldatu gabeko bertso-
kera dauka –ez gehiegi lan-
du gabea–. Horrek bere intere-
sa eta bere indarra dauka.
Ahazko tradizioetik eta bertso
tradizioetik egiten du bertso-
tan, baina ideia berriak eka-
rriaz, eta hori da interesgarria.
Joskeretan, errimetan eta gau-
zak esateko moduan sekulako
arnasa ematen dio bertsoari.
Ederra izango da aire hori iza-
tea finalean.

Nola zoaz finalera?

Gustatuko litzaidake saio bo-
robil bat egitea, orain arteko
saioetan izan ditudan irriza-
darik gabe. Gustatuko litzaida-
ke saio horietan baino argiago
egotea, zorrotzago, alaiago eta
ni sentitzea bertsotan. Saio
kontziente bat egin nahi dut,
ahal den borobilen eta ahal
den ertz gehienekin.